

imali gotovo nikakva posla. Gonjenje ajduka, izdavanje plate vojnicima i činovnicima, prikupljanje poreze- to su bili svi državni poslovi pašalinske uprave u mirno vreme.

Sudska vlast u Turskoj državi bila je u rukama sveštenečke klase. Kadije su kupovali većinom svoja mesta od Šejik-il-islama u Stambolu, kao god što su i paše kupovali svoja mesta od Divana. U svakoj nahiji u Srbiji sedeo je po jedan kadija. Plate nisu imali već su se izdržavali od dohoda, što su im donosile parnice i drugi sudski poslovi kao: kupovine, bračni ugovori i t.d. Ali razume se najveći deo dohoda morali su podmirivati hrišćani. Kadija je kao god i paša morao, da iz svoga položaja iscrpe arendu, koju je u napred platio u Stambolu sa što većim čistim prihodom, a zato razume se nije smeo globiti pravoverne Turke već samo hrišćane.

U celoj Turskoj državnoj sistemi ogleda se podela na muamedance i hrišćane. Muamedanci svi su vlast spram hrišćana. Spram sultana Turci nisu podanici kao hrišćani: oni ne plaćaju nikakav porez i samo služe kao vojnici za obranu vere prorokove. Upravo, kad bi se preračunalo koliko je bilo spahija, janičara i činovnika svake sorte u Turskoj državi, ostao bi veoma neznatan broj onih, koji nisu imali nikakvog zvaničnog položaja u državi. I oni Turci, koji nemaju zvaničan položaj, spram hrišćana su opet vlast. Oni imaju isključivo pravo na neke zanate, na zelenu boju u nošivu, na nošenje oružja, hrišćanin ne sme jašiti konja pred Turčinom i t.d. Cela je državna mašina udešena upravo samo, zato da održi u pokornosti potčinjenju raju. Hrišćani su sa svim isključeni iz uprave. Oni su radnička klasa koja izdržava svojim radom državnu mapšneriju. Državnih ustanova za opšte narodno unapređenje, u smislu evropske države nema nikako. I do danas Turcima je nepojmljiva ideja suvremene evropske države. A u ono doba kod njih je raja [bila zakonita] svojina pravovernih, koju su oni dobili na sablji, i kojom po pravu mogu da raspolažu. Da su hrišćani održali pobedu u borbi nad muamedancima u ono doba, bez sumnje istrebili bi ih sve do jednog; ili bi ih prinudili da se pokrste, kao što su radili hrišćani u Španiji sa Mavrima. Turci na Balkanskom poluostrvu nisu to radili samo iz tog razloga, što su im živi pokoreni hrišćani bili od veće koristi no mrtvi.

Prema takom svatanju svoje vlasti nad hrišćanima oni su organizovali svoju državu. Sva njiova sistema bila je udešena za tu celj, kako će sa što manje posla i brige imati što veće asne. Vlast turska bila je koncentrisana u varošima. Zbog samog malog broja muamedanaca spram potčinjenih hrišćana oni nisu mogli da vladaju neposredno nad selima. U Srbiji Turci nikad nisu živeli po selima; tu je srpski narod ostao sasvim čist. Ovo je